

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsak torek, četrtek in soboto.

Naročnina za avstro-ogrsko kraje za celo leto 14 K, za pol leta 7 K; za četrt leta 3-50 K, mesečno 1-20 K. za Nemčijo za pol leta 7-90, za četrt leta 4 K; za Ameriko za pol leta 9-50 K za četrt leta 4-80 K.

Posamezna številka 10 v.

Reklamacije so poštnine prose. Nefrankirana pisma se ne spro. jemajo. Rokopisi se ne vračaja. Inserati: Enostopna petil-vrstic (širina 88 mm) za enkrat 20 vin. večkrat po dogovoru.

2. številka.

V Ljubljani, v sredo, dne 5. januarja 1910.

Leto XII.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo: „Rdečega Prapora“, Ljubljana. — Za denarne pošiljave naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Šelenburgova ulica 6/II

Vabilo na naročbo.

Sodruga in prijatelje vabimo na novo naročbo, dosedanje naročnike pa, katerim je potekla naročnina koncem meseca decembra, da jo zopet obnovijo.

„Rdeči Prapor“

izhaja trikrat na teden ter velja

Za Avstro-Ogrske dežele:

za celo leto K 14.—

za pol leta „ 7.—

za četrt leta „ 3-50

na mesec „ 1-20

Za Nemčijo:

za pol leta K 7-90

za četrt leta „ 4.—

Za Ameriko:

za pol leta K 9-50

za četrt leta „ 4-80

Obenem prosimo cenjene naročnike, naj priporočajo naš list svojim sodrugom, prijateljem in znanecem, naj ga zahtevajo po gostilnah in kavarnah, v katere zahajajo in naj nam pošljejo naslove takih znanecem, ki bi ga naročili, če jim ga pošljemo na ogled.

Upravništvo „Rdečega Prapora“.

Deželni proračun kranjski.

Deželni proračun za leto 1910., ki ga je sestavil deželni odbor, izkazuje v glavnih točkah sledeče številke:

Skupna potrebščina . . . 4.849.128 kron

Skupno pokritje . . . 1.420.176 »

Primankljaj 3.428.952 »

V potrebščinah

so sledeče postavke:

Deželno zastopstvo in splošna deželna

uprava 58.150 K

Deželni odbor in uradi, rednih . . . 310.603 »

izrednih 7.000 »

Pokojnina, provizije	46.866 K
Javna varnost	130.589 »
Vojaštvo	15.700 »
Zdravstvo in dobrodelstvo	1.145.668 »
Za sirote, zanemarjene otroke in hiralce	14.500 »
Pouk, umetnost, znanost	1.774.012 »
Deželna kultura	377.968 »
Trgovina in obrt	105.694 »
Prometna sredstva	243.887 »
Za dolgove	520.441 »
Razni stroški	91.000 »

V pokritju:

Lastno pokritje	
redno	287.188 K
izredno	52.987 »
skupaj	340.176 »
Zakup užitnine	50.000 »
Prispevek iz državnih osebnih davkov	110.000 »
Prispevek iz državnega davka na zganje	920.000 »

Temu proračunu dodaje deželni odbor sledeči komentar:

Če bi se klenile v svrhu pokritja primankljaja 3.428.952 K le dosedanje deželne doklade na državne davke, odnosno sedanja samostojna deželna naklada na pivo, bi se kazali nastopni efekti:

40% deželna doklada na neposredne državne davke 1.501.920 K; 40% deželna doklada na državno užitnino 450.000 K; samostojna deželna naklada na pivo (2 K od hektolitra) 240.000 K, skupaj 2.191.920 kron, bi končni primankljaj znašal — 1.238.032 K, ki je napram primankljaju letošnjega leta v znesku 860.734 K večji za — 376.298 K.

1% skupnega predpisa neposrednih državnih davkov znaša 37.548 kron, 1% delnih doklad na državno užitnino pa 11.250 K.

Zvišanje samostojne deželne naklade na pivo za 1 K pri hektolitru ali 1 vinar pri litru bi neslo 120.000 kron na leto.

Iz vsega je razvidno, da je deželno gospodarstvo neskončno klaverno; privaten človek, ki bi moral delati svoje proračune tako, da bi imel za skoraj 5 milijonov potrebščin, komaj poldrug mi-

lijon pokritja, bi moral kratkoma napovedat konkurz in brez pardona bi ga vtaknili v luknjo. Razumemo, da ni tega deficitnega gospodarstva kriv sedanji deželni odbor, ampak, da so temelji deželnih financ nezdravi. Bilo bi tudi smešno, pridigati samo varčenje. Gotovo bi se dale razne čedne svote prihraniti s pametnim in — nepristranskim gospodarstvom, toda v jedru se ne bi s tem še nič izpremenilo, zakaj skupne potrebščine niso previsoke, temveč prenizko proračunjene, če namareč vpoštevamo resnične potrebe prebivalstva. Žal nam je, da nam prostor v listu ne dopušča, da bi objavili ves proračun z vsemi posameznimi točkami. A že glavne postavke prilično kažejo, da ne stori dežela za delavski razred ničesar, kajti to, kar se skriva pod poglavjem «Dobrodelni zavodi, sirote, hiralci», ne prihaja deloma sploh ne delavstvu v prid, deloma je pa prava karikatura modernega socialnega dela. Nekateri take točke bomo nekoliko ilustrirali na drugem mestu. Tukaj bodi pribito, da ne daje deželni proračun delavskemu razredu ničesar, da dobiva dežela dober del svojih dohodkov iz delavskih žepov. Da je za zdravstvo pri nas naravnost sramotno slabo poskrbjeno, ve že vsak otrok; blaznica je prava parodija, bolnišnice so nezadostne. Za duševne potrebe prebivalstva, za pouk, umetnost i. t. d. je vpisana na prvi pogled čedna svota: 1.774.012 kron. Toda to je le na prvi pogled. Vpoštevajmo, da znašajo potrebščine za ljudsko šolstvo danes 1.604.696 kron. Pa se spomnimo, da je pre malo ljudskih šol, da imamo še celo vrsto dvorazrednic in celo enorazrednic, da ima učiteljstvo sramotno slabe plače, pa je jasno, da bi bilo treba le za ljudsko šolstvo vse drugačnega zneska. Kje so pa vse ostale učne, znanstvene, umetniške potrebe? Kaj daje dežela n. pr. za ljudske duševne užitke?

Da s sedanjimi dohodki ne gre, je torej na vsak način gotovo. Toda odkod dobiti novih dohodkov? Finančni minister Bilinski je, kakor znano, izdelal finančni načrt, po katerem bi dežele dobile večje letne podpore. Njegov načrt pa sloni na celi sumi novih indirektnih davkov. A deželni odbori, čeprav se ne strinjajo s posameznostmi Bilinskijevega načrta, so vendar v bistvu enakih misli: Indirektno obdavčenje ljudstva — doklade na užitnino, doklade na-

PODLISTEK.

Savičev pesimizem.

Temna noč je, da je v njej ohnemoglo vsako oko. Noben pogled ne more podreti te goščave, vse okrog je črno — črno . . . Obdaja te popolna negotovost. Nič ne veš, kaj je okoli tebe, ne veš, ali stojiš na vrhu nebotične gore, ali si osamljen v brezmejni puščavi, ali se raztezajo cvetni vrtovi in travniki krog tebe, ali sume stari gozdi, ali buči nedogledno morje.

Temna noč je. In strah te je. Kaj se utegne skrivati v temi tebi sovražnega, protilnega? Strahopeten nisi, ne bojiš se sovražnika, da mu le lahko pogledaš v oči; a tajnih moči, ki morda rajajo po nočnih temotah, se bojiš. Videti jih ne moreš, ne prijati, nepričakovano se ti lahko kaj prilazi za hrbtom in te popade nepripravljenega . . . Gibati se ne smeš, ne veš, kam lahko stopiš. Tema ti leze v prsi, v glavo, napolnjuje ti dušo in mozgane in grabi te strah — sam strah. Tema je

nad teboj, pod teboj, okrog tebe, v tebi — povsod, povsod. In strah vseokoli . . .

Vse te vara. Hipoma se ti zazdeva, kakor bi se nekaj gibalo pred tvojimi očmi ne veš prav, ali v daljavi ali v bližini; tedaj napejš svoj pogled, oči ti kipe, silijo v temo, tipajo, tipajo kakor z nevidnimi prsti — a ne dotipajo ničesar. Okrog, vseokrog sama gosta, črna tema. Ali se je res kaj gibalo? Ali se morda še kaj giblje? — Ali je bila samo pusta senca, — morda počasi? Ali ni bilo nič? Strah te je nepojmljivega, neznanega, kar se morda skriva v temi in strah te je svojega lastnega strahu.

Čuj! — Ha! — Nekaj je zasumelo — — ne — — da — — Dozdeva se ti, a nič gotovega ne veš. Kakor bi daleč, daleč nekje v nedosežnosti nekaj tihotno sumelo, a ker je daljava neskončna, je to morda bobnenje, mogočno grmenje in do tvojih ušes sega samo zamirajoči odmev mogočnih glasov. A morda je samo slabotno žuborenje valčkov prav blizu tebe, morda tik pod tvojimi nogami. Ali pa morda sploh ni nič? Morda ti poje v ušesih strah?

Ta noč! Te teme! Ta vir negotovosti!

Duša išče, da bi se česa oprijela, a ne najde ničesar. In končno jo premaga strah.

Spati! Družega ne moreš, nego spati. V spanju ubegajo vsi slabejši duhovi pred nočnimi strahovi in počastmi. Tam pozabljajo, da jih obdaja groza, a pozabljajo tudi na vse drugo, pozabljajo, da žive. Dokler spe, jih ni. Izgubijem čas, izgubljena ura življenja . . .

Močne duše ne morejo spati. Živeti hočejo, živeti, a v spanju se ne živi. Svetlobe ni pa strah v noč — v temo. Gledajo, gledajo, upirajo oči v črno goščavo — ob neprozorni steni teme zdvsejo njih pogledi navzdol; zaman se napejšajo moči.

Počasi, počasi leze čas. A vendar leze, gine, toda noči ni konec. Minevajo sekunde, minute, četrtinke, ure — a še vedno je noč. Vnovič in vnovič nastopajo oči svoj boj s temninami, — še vedno zaman.

Nič, nič!

Kaj bo iz tega? Dalje prih,

druge indirektno davke, deželni davek na pivo i. t. d. — Tako pa tudi ne gre več. Delavsko ljudstvo, ki nosi večino indirektnih davkov, je že tako obremenjeno, da prepada naravnost v bedo. Iz njega se ne more nič več iztlačiti. Zvišanje indirektnih davščin mora že zaradi tega ostati brez pravega uspeha, ker se mora vsled njega in s tem združane draginje manjšati konzum in tako polagoma usahniti vir deželni dohodkov.

Treba je vse kaj drugega. Treba je temeljite reforme finančne v državi in v deželi, a podlaga reformi mora biti premoženje in dohodek. Denar se more le tam jemati, kjer ga je; žepi ljudstva so pa že prazni. Če ne bo deželni zbor imel poguma, da bi to povedal vladi v oči, bo navalil ljudstvu nekoliko novih težkih butar na pleča, a zavozil bo tudi svoje gospodarstvo tako, da bo polom neizogiben.

Narodna delavska organizacija.

Velika zmota za vsako stranko je, pa bodisi še tako močna, če prezira nasprotno gibanje, pa naj bo še tako brez prave podlage. Faktum je, da je N. D. O. nastala v Trstu ob času, ko je bilo neko vrenje med delavstvom, neko nasprotje med italijanskim in slovenskim delavcem — ter se je to nasprotje dalo po spretni roki tudi uspešno izkoristiti.

Bilo bi preveč, prisojati političnemu vodstvu v Trstu toliko dalekovidnosti in toliko krepkega strankarskega egoizma, da bi se temu pripisovala ustanovitev narodne delavske stranke v lastne politične svrhe. Zato lahko priznavamo, da je N. D. O. nastala iz nekega, četudi hipnega, ali stvarnega gibanja. Bilo bi menda bolje, ako bi se bilo to že začetkom priznavalo in ukrenilo v socialno-demokratski stranki sami potrebno, da se odstranijo kolikor mogoče vse negotovosti med italijanskim in slovenskim delavstvom. Trenja med delavci raznih narodnosti so itak neizogibna. Poglejmo le sorodna latinska plemena, italijansko in francosko v velikem trgovskem mestu Marsilji na južnem Francoskem. Dasi je delavstvo ondi le socialno-demokratskega ali anarhističnega mišljenja, pride vendar čisto do resnih sporov med italijanskimi in francoskimi delavci.

Za vprašanja delavstva v Trstu, v kolikor so navezana tudi na narodnostno vprašanje, predvsem na jezikovno, se je naša stranka v Trstu nekoč premalo zanimala. N. D. O. pa je vendar nastala le iz hipnih navideznih potreb, in zato je bilo moje mnenje, potem ko je bila N. D. O. že storjena stvar, naj se pusti to organizacijo docela ob strani, ker pride sama ob veljavo, kadar bi izpolnila svojo omejeno nalogo. No, stvar je v toliko več vredna uvaževanja, ker se že danes vidi, da je politično vodstvo narodne stranke v Trstu, kakor tudi vodstvo narodno-napredne stranke posebno v Gorici, prišlo do spoznanja, da je N. D. O. edino sredstvo, boriti se proti rastočemu vplivu delavstva, združenega v socialno-demokratski stranki; da je N. D. O. zanje takorekoč glavni faktor v volilnem boju v splošni kuriji.

Na Goriskem je socialno-demokratska stranka po zadnjih volilnih bojih dokazala, da končno odloča med klerikalno in napredno stranko pri volitvah v deželni in državni zbor. Ozkovidno in kratkovidno vodstvo narodno-napredne stranke na Goriskem ne more uvideti, da je ves spas političnega življenja na Goriskem v tem, da se vsi res napredni živijo družijo v političnem boju proti rastočemu klerikalizmu. Mesto pa, da bi narodno-napredna stranka uvidevala dejanske potrebe in razmere ter priznavala lojalno in odkrito obstoj in potrebo demokratske kmečke in delavske stranke, ruje proti obema in žrtvuje tudi denarna sredstva, da podpira in pospešuje N. D. O. Socialno-demokratsko vodstvo na Goriskem bi bilo slepo, ako bi trdilo meniač tebinji, da je N. D. O. le hipen pojav, ki se sam poleže, brž ko je v interesu liberalne stranke, da N. D. O. obstoja, in brž ko ona pozabi osebne spore med delavstvom, da se vzdržujeta še naprej 2 struji med delavstvom.

Samostojnega programa N. D. O. nima. Zanimalo me je torej izvedeti po voditelju N. D. O. dr. Mandiču, kaj pravzaprav je N. D. O., kakim ciljem sledi in kakšnih sredstev se poslužuje. Zato sem sprejel poziv na besedni dvoboj na shod v Kanalu dne 12. in na shod v Solkanu dne 26. decembra 1909. Na ta sprejem ni moglo toliko vplivati vprašanje, ali se, ali se ne ogibljem dotika z dr. Mandičem, marveč sem bil prepričan,

da se ravno po nastopih na javnih shodih dokaže, da je vsaka resna diskusija med tako stranko kakor je N. D. O. in socialno-demokratsko nemogoča. Socialno-demokratska stranka je velika stranka z jasnim programom, ki je izdelan na podlagi znanstvenega socialističnega sistema, in ki je dosedaj služil vsem strankam brez izjeme kot zgled, kakor služijo tudi naše organizacije vsem strankam, ki hočejo biti širšega pomena, za zgled. Po drugi strani pa je N. D. O. brez pravega programa, še manj pa je mogoče govoriti, da sloni sploh na kakem znanstvenem naziranju. Nasprotnika sta torej preveč neenaka, da bi se borila; dvoboj med zastopniki socialno-demokratske stranke in onimi N. D. O. je torej mogoč le, če se poslušuje ta stranka nepostenega orožja ter nastlanja na ad hoc pripravljene in zbrane gledalce in poslušalce.

Fanatizirane in politično docela nevedne gledalce prignati na shod ter pred njimi demonstrirati s časnikarskimi frazami, to je končno edino jamstvo za momentan uspeh zastopnikov N. D. O. Tega orožja se je dr. Mandič v obilni meri tudi posluževal. Na shodu v Kanalu sem govoril prvi jaz ter razlagal povsem stvarno položaj na Goriskem. Občinstvo, skoraj izključno nagnano po naprednjakih v Kanalu in nahujskano proti moji osebi po »Soči« in po zaupnikih narodno-napredne stranke, me je komaj puščalo govoriti, motilo in žalilo z medklci kot politika in kot osebo. Dr. Mandiču so se prirejale ob že tolikokrat premetlih frazah burne ovacije. Ko sem končno hotel odgovorjati na publika očitanja dr. Mandiča proti naši stranki, me je preprečilo »narodno delavstvo« s kričanjem in psovanjem, tako da se je moral shod zaključiti.

V Solkanu je sklical shod dr. Mandič ter govoril prvi, navidezno stvarno; odgovarjal sem mu jaz. Isti prizori, kakor v Kanalu. Dočim je socialno-demokratsko delavstvo, ki je imelo v Solkanu odločilno večino, mirno sledilo dr. Mandiču, tako da je brez vsake ovire končal svoj govor, je nahujskano »narodno delavstvo« mene motilo, žalilo, tako do mi je bilo nemogoče nadaljevati svoj govor. Nastala je tišina šele tedaj, ko se je »narodno delavstvo« poučilo, kako se taktično shod izrabi v posebne svrhe N. D. O. Zato pa se je odškodovalo »narodno delavstvo« zopet pri protigovoru dr. Mandiča. Ko je dr. Mandič končal svoj protigovor, in sicer take vsebine, katere bi od količaja inteligentnega političnega nasprotnika ne pričakoval, ko je raztegnil svoj govor do pozne ure, da bi se dala utemeljiti potreba, da se shod konča, se je ob navadnih ovacijah »narodnega delavstva« svojemu voditelju, shod po predsedniku N. D. N. zaključil.

Socialni demokrati so predsedništvo prepustili prostovoljno N. D. O. z namenom, da dokažejo, da je zaman pričakovati stvarnega postopanja, ter da se za bodoče dokaže, da je vsako lojalno razmerje med »narodnim delavstvom« in socialno demokracijo po krivdi fanatiziranih in posurovljenih »narodnih delavcev« nemogoče.

Toľiko za danes, na stvarna izvajanja dr. Mandiča, ki so zanimiva radi tega, ker jasno kažejo, da je vsako resno zagovarjanje N. D. O. nemogoče, pa prihodnjic. Dr. H. Tuma.

Politični odsevi.

* Socialna demokracija je na Pruskem najmočnejša stranka; to je sedaj tudi uradno potrjeno. Pruska vlada je namreč objavila statistiko o zadnjih pruskih deželnozbornih volitvah in ker se številke niso dale začarati in panati, se je moralo povedati, da se socialni demokratje dobili 601.093 glasov, torej največ izmed vseh strank, zakaj klerikalci so dobili samo 502.594, konservativci pa 356.120 glasov. Ni se torej čuditi, da se te stranke boje volilne reforme kakor živega hudica. Kajti ob sedanjem volilnem redu imajo socialni demokratje kot najmočnejša stranka 6, klerikalci 104, konservativci pa celo 152 poslancev. Naravno je, da bi se to popolnoma izpremenilo, čim bi se vpoljajala splošna in enaka volilna pravica, zakaj tedaj bi morala najmočnejša stranka dobiti tudi največ mandatov. Cesar Viljem je sicer v svojem prestolnem govoru napovedal volilno reformo, toda pruskim junakjem je njih profit, ki ga branijo v deželnem zboru, tudi več vreden od kraljevske besede.

Ako še niste, pošljite naročnino!

Strokovni pregled.

Seja strokovne komisije bo v soboto, 8. januarja zvečer ob 8. uri v tajništvo. Vsi člani naj se je zanesljivo udeležijo. A. Kristan, tč. tajnik.

Kovinarji, pozor! Ključavničarji firme Weibel v Ljubljani, Slomškova cesta, stavkajo že drugi teden. Noben kovinar naj ne išče dela pri Weibelnu. Vsak naj se poprej informira v Strokovnem tajništvu v Ljubljani, Šalemburgova ulica 6/II.

Dopisi.

Iz Lاسca pri Otaležu. Iz naše vasi menda še niste dobili nobenih dopisov; a če smo danes prisiljeni, prositi Vas za nekoliko vrstic v »Rdečem Praporu«, je razlog tak, da nam boste gotovo radi ustregli. Dobili smo semkaj mladega učitelja, ki se imenuje Ambrož Rusjan in je strasten klerikalec. Pa njegovo politično mišljenje nas ne bi veliko brigalo, če ne bi bilo značilno za njegovo vedenje. Mladi mož namreč pretepa otroke v šoli. Menda si misli: Če jih sme župnikov pes griziti, jih smena tudi jaz tepsti. Bodi mu pa povedano, da starši ne mislijo tako. Mi pošiljamo otroke v šolo, da bi se tam kaj naučili za življenje, ne pa da bi on nad njimi hladil svojo jezo. Zdi se nam, kakor da bi hotel z otroci zadeti starše, ker je bilo že nekoliko slučajev, da je tepel ravno otroka socialno-demokratskega očeta. Če mu niso v učiteljsku povedali, da mu ni politično muenje staršev nič mar, mu pa povemo mi. In da ne bo mogel govoriti o zahrbtnosti, mu še povemo, da bomo porabili skrajna sredstva, da obvarujemo otroke njegovih pesti. Na te razmere opozarjamo tudi okrajni solski svet, ki bo sploh v marsičem iznenaden, če se bolje pobriga za našo šolo.

Iz stranke.

o »Glas Slobode«, glasilo socialno-demokratske stranke za Bosno in Hercegovino, ki je doslej izhajalo po trikrat na mesec, se je z novim letom izpremenilo v tednik. Ako se pomisli, da je treba za političen tednik v Bosni položiti 6000 K kavcije, moramo občudovati požrtvovalnost bosensko-hercegovskih sodrugov in jim iskreno čestitati k napredku.

o Balkanska socialno-demokratska konferenca se bo vršila 7. 8. in 9. januarja 1910 v Belemgradu, na katero pridejo soc. demokratje iz Grčije, predstavniki soc. dem. gibanja v Turčiji (Turki, Armenci, Grki, Bolgari in Srbi), sodrugi iz Rumunske, iz Črne gore ter delegatje iz Hrvatske, Bosne, Hercegovine in iz slovenskih pokrajin. Dnevni red: Balkansko vprašanje. O konferenci, ki je precejšnjega pomena za razvoj socializma na Balkanu, bomo še poročali.

Domače vesti.

— Kranjski deželni zbor velja po proračunu za letošnje leto 68.150 kron. Za diete in potniino poslancev je proračunjeno 30.000 kron. To bi še šlo, če bi storil slavni zbor kaj koristnega in dobrega za ljudstvo. Stojeci na stališču, da je vsak delavec vreden svojega plačila, bi prav od arca privoščili tudi poslancem odškodnino. Vrag je le, da delavstvo vedno le čaka in čaka, pa ničesar ne učaka od tega ljubega deželnega parlamenta. In s tega stališča gospodje zopet niso vredni take plače. Pa še nekaj je, kar se bo delavcem zdelo preplačano. Za mašo ob otvorjenju deželnega zbora se plača 100 kron. Tako lahko delavci ne zaslužijo denarja. In povrh je bil vsaj doslej ta znesek precej neplođen. Iskat se gospodje morda hodili svetega duha, ampak da bi ga bili našli, se se ni pokazalo.

— Klerikalci v deželnem zboru. Ni kmalu ljudi na svetu, vsaj v Evropi ne, ki bi imeli tako dolge jezike za baharjijo, kakor naši klerikalci. Vsak tepec, ki pride v klerikalno stranko, postane tam čez noč veleum; velikih politikov, modrih državnikov, učenih narodnih gospodarjev tam kar mr-goli, dasi je politika klerikalcev vaška in diletan-tovska, da se bog usmili. Če pozna kdo alfabet, postane v klerikalni stranki odličien pisatelj, če zna kos platna popackati z barvami, je genialen umetnik in če si je zapomnil očenas in lavretanske litanije, je velik učenjak. A znanost in umetnost je med klerikalci tako klaverna, kakor da je čas zadnja stoletja kar obstal. Prav posebno kričavi so pa bili pobožni ljudsko-strankarji, kadar je šlo za moralno, poštenje in take reči. Na svetu so sploh sami lumpi in falotje, le klerikalci so nebeški angeli. Navadno ni dobro zaupati ljudem, ki godejo take melodije preglasno. In da hočejo klerikalci s svojim krikom le zaglušiti in opojiti ljudi, se opazi, če se opazuje nekoliko njihovo gospodarstvo v deželi, odkar so dobili deželni zbor in odbor v krepplje. Tu se ugaja na »katoliški« podlagi najpredrznješa korupcija in če bo ta družba dolgo gospodarila v deželi, lahko doživimo »Panama«, da bo vse pokalo. Ena najednejših klerikalnih navad je ta, da opravljajo vse »pod roko«. Javili smo že, da je imel deželni zbor pred Silvestrom kos tajne seje, na kateri je bil neki inženir Gailhofer imenovan za deželnega stavbnega svetnika. To sicer ni ministrska listnica, vendar pa prav prijetna služba, s katero bi bil marsikateri dobri tehničar prav zadovoljen. Ta služba se je oddala, ne da bi se

bila prej razpisala, torej z navadno protekcijo. Pikanten je v tej stvari narodni moment. Naši Bonaventurovci so — to je znano — zadnje čase vzeli patent na narodnost in kdor bi jih ne poznal, bi mislil, da res še ni bilo takih Slovencev na svetu. No, za Gailhoferja pravijo, da je zaigran nemški nacionalce, a klerikalcem se ne zdi greh, oddati njemu službo, ne da bi se bila dala slovenskim tehničarjem le prilika, da bi kompetirali. Toda pustimo narodnost. Tudi brez ozira na njo je tako nameščanje na vsak način nedopustno, zakaj do javnih služb imajo pravico tisti, ki so sposobni zanje in kadar je več kompetentov, gre pravica tistemu, ki je najbolj sposoben. Odkod pa ve klerikalna večina, da je Gailhofer sposobnejši od drugih, ko ni nikomu dovolila, da bi dokazal svojo sposobnost? Iz kakšnih nagibov, v kakšne namene je namestila prav tega? Protekcija je očitno edini vzrok. Toda gospodje Šuklje, Lampe i. t. d. lahko privatno protežirajo, kogar hočejo; deželni odbor je pa zastopnik dežele in tu je konec privatnih interesov.

— **Veliko prahu** je dvignila se druga afera, ki budi najtrpkeje pomisleke o klerikalnem deželnem gospodarstvu. Poroča se, da je deželni odbor prodal les iz deželnega gozda pri Podmolniku ljubljanskemu tesarskemu mojstru Pustu za 16.000 kron, ne da bi bil razpisal prodajne dražbe. O tej prodaji se poroča «Slov. Nar.»: «Kmetje v Podmolniku so že leta in leta presili deželni odbor, naj bi jim prodal nekaj lesa iz deželnega gozda. Ker se je gozd skrbno čuval in ker načeloma niso hoteli prodajati lesa iz tega gozda, niso imele te kmetijske prošnje prav nobenega uspeha, pač pa se jim je obljubilo, da se bodo njihove želje upoštevale, čim bo deželna uprava sklenila, da se les iz tega gozda proda. Kmetje so potrpežljivo čakali na ta čas, zaupajoč tej obljubi. Zato jih je vest, da je deželni odbor kar nathoma in pod roko prodal ves les v podmolniškem gozdu tesarju Pustu in vrhutega še za naravnost smešno nizko ceno, zadel kakor strela z jasnega neba. Sprva niso mogli verjeti, da bi deželni odbor pozabil na vse svoje obljube, ko pa so izvedeli, da je kupčija s Pustom res defaektivno sklenjena, so se obrnili na Pusta ter mu ponudili za les 32.000 K, torej 16.000 K dobička. Seveda je Pust to njihovo ponudbo odbil, ker pač vé, da bo z nadrobno prodajo lesa zaslužil najmanj 50.000 kron, ako ne še več. Pust je imel včeraj v Podmolniku napovedano licitacijo lesa. Značilno je, da so kmetje samo za manj vredni bukovi les v tem gozdu ponudili Pustu 12.000 kron. Toda ta licitacija se ni vršila, ker je Pust dobil v zadnjem trenutku ferman od oskrbnika deželne bolnice Nebenfürherja, da se licitacija ne sme vršiti.» ... «Slovenec» je sicer izkušal «pojasniti» stvar, kakor da bi bila povsem nedolžna, toda za pojasnila v takih rečeh tudi klerikalno glasilo še ni kompetentno. Tukaj gre ne le za deželno last, ampak sploh za javne interese in zato je treba popolnega pojasnila na javni tribuni, v deželnem zboru. Nikakor nečemo prenačljeno soditi, ampak stvar je na vsak način sumljiva. Če ne bi bilo na stvari nič drugega kakor to, da se je les prodajal brez javnega razpisa, je že to neodpustna samovolja deželnega odbora, oziroma njegove klerikalne večine. Vse afele, ki so nastale takoj po vstopu klerikalne večine v deželni odbor, so pa bile take, da je od te instance že mogoče pričakovati tudi tak absolutizem. Zato se zadeva ne bo spravila s časninarsko polemiko iz sveta, temveč se mora rešiti v deželnem zboru. In če bi klerikalci poizkusili, preprečiti tam potrebno debato, bi s tem le dokazali, da se boje jasnosti in da imajo razloge za strah.

— **50 letnica «Učiteljskega Tovariša»** obhaja slovensko napredno učiteljstvo dne 7. januarja 1910. I. Uredništvo «Učit. Tov.» opozarja, da izide tistega dne jubilejna številka listova in opozarja svoje somišljenike in prave prijatelje, da poskrbe za razširitev učiteljskega glasila, ki mu je naloga pospeševati napredek šolstva in socialnega položaja učiteljstva. Mi ne podcenjujemo dela, ki ga opravlja učiteljstvo in ne dela, ki ga opravlja njih glasilo, smo pa mnenja, da je tem večji uspeh učiteljske organizacije zagotovljen, čim huji bo imela organizacija boj in čim bolj stvaren boj bo vodilo učiteljsko glasilo in čim več bo čitalo občinstvo to glasilo. Naše čestitke k jubileju!

— **Novela k zakonu o pokojninskem zavarovanju.** Kakor znano, se je obč. pokojninski zavod za nameščence glede novele k zakonu o pokojninskem zavarovanju odločil za pismeno enketo. Mnogo korporacij, med temi največje in najuplivišnje, so naznanilo o občem pokojninskem zavodu, da jim ni mogoče do 1. januarja 1910 odgovoriti na vprašanje, na vedeno v dostavljenih vprašalnih polah. Vsled tega podaljša obč. pokojninski zavod rok za odgovor na vprašalne pole do 1. februarja 1910.

— **Odpošiljanje brzovoznega blaga s plačilnimi znamkami** na c. kr. državnih železnicah. Z uvedbo novega blagovnega tarifa za lokalni promet na progah c. kr. državnih železnic s 1. prosincem 1910 se spremeni tudi tarifa za odpošiljanje brzovoznega blaga s plačilnimi znamkami v toliko, da se cena glavnih znamk zviša od 50 na 80 stot., dočim ostane cena dodatnih znamk in drugih tarifnih določb neizpremenjena. Vsaka oprema brzovoznega blaga se tedaj zviša naspram dosedanjim taksam za 30 stot. — Glavne znamke po 50 stot. izgubijo z dne 31. grudnia 1909 svojo veljavo ter

jih do 30. junija 1910 postajne blagajne zamenjajo za znamke po 80 stot. v enakem vrednostnem znesku.

— **Novi časovni avanzma državnih uradnikov.** Dunajska „Zeit“ poroča, da bo nova ureditev plač državnih uradnikov izvršena po sledečem načinu. Vse državno uradništvo se bo delilo v štiri kategorije: Prvi razred: uradniki z dovršeno visoko šolo. Drugi razred: uradniki z najmanj enim povoljnim izpitom na visoki šoli. Tretji razred: uradniki z dovršeno srednjo šolo. Četrti razred: uradniki z višjo ali ljudskošolsko izobrazbo. Kar se tiče službenega napredovanja, bo prva kategorija po dveh letih v enajsti, po štirih letih v deseti, po šestih letih v deveti in po daljnih šestih letih pomaknjena v osmi činovni razred. Tretja kategorija bo dosegla po treh letih enajsti, po šestih letih deseti, po sedmih letih deveti in po daljnih osmih letih osmi činovni razred. Za četrto kategorijo bo deseti činovni razred normalni zaključek službenega napredka. Za napredovanje od osmega razreda naprej je izključno odločilna službena sposobnost in nima nova vladna predloga nobenih posebnih določb glede napredovanja od osmega činovnega razreda nadalje.

— **Blagajna v Lloydovem uradu navrtana.** Minolo nedeljo so nezmani lopovi v Trstu navrtali blagajno v Lloydovem uradu za odhode in prihode. Tatovi so pa odšli s praznimi rokami, ker jih je najbrž nekdo prepočil. Pustili so vse orodje na licu mesta.

— **Dva otroka zgorela.** V soboto je nastal pol ure od trga Ljubno v Savinjski dolini ogenj, ki je vpepelil gospodarsko poslopje. Zgorela sta tudi dva otroka. Sumijo, da sta se otroka igrala z vžgalicami in tako povzročila nesrečo. Starsi, skrivajte vendar vžgalice, da ne pridejo otrokom v roke!

— **V tržaškem mestnem svetu** so tudi slovenski narodnjaki glasovali za proračunski provizorij, ki se je sprejel z vsemi glasovi proti socialno-demokratskim. Sodrugi dr. Puecher je ob tej priliki jako umestno upozoril, kako znajo biti buržoazije raznih narodov včasih složne. To je silno pogrelo italijanske nacionalce, ki so na to zagnali strašen hrup. In vendar je tako. Socialna demokracija očitajo vedno mednarodnost kot največji greh; kadar se pa sami združujejo zaradi svojih gospodarskih koristi, je pa greh, če se to pove. Taka je buržoazna logika.

— **Ptujski občinski svet** je zvišal v seji dne 15. t. m. tarife mestnega pogrebneza zavoda, tako da znašajo sedaj pristojbine: za gala-razred 800 K za I a razred 650 K, za I b 450 K, za II a 300 K, za II b 200 K, za III a 100 K, za III b 40 K, odštevši cerkvene računa.

— **Samomor optičnega izvoščeka v Budimpešti.** Rudolf Vidan, izvošček na Opčinah pri Trstu, je večkrat izražal namen, da se poda v širni svet, iskat boljše sreče. Pred kakimi 14 dnevi je res zapustil Opčine in se s svojim konjem in koleseljem podal v svet. A med potjo je konja prodal in koleselj pustil kar na cesti. Podal se je bil na to na Reko, odkoder se je z vlakom odpeljal v Budimpešto. V soboto je pa tržaška policija dobila brzovozno obvestilo, da so Rudolfa Vidana našli utopljenega v Donavi. Skočil je bil sam v Donavo, potem ko je bil zapravljen ves denar.

— **Preiskava proti nadporočniku Hofrichterju** na Dunaju se bo nadaljevala še več tednov. Policija je nabrala 25 indicij, ki kažejo na to, da bi bil Hofrichter utegnil poslati pisma s ciankalijem štabnim častnikom, vendar so ta označevanja tako negotova, da niti eno ni tako jasno, da bi se mogle z njimi dokazati njegovo krivdo. Preiskovalni sodnik major Kunz je zaslišaval Hofrichterja že večkrat in preiskuje te dni stvar zopet v Lincu, kjer je Hofrichter bival pri svojem polku.

— **Volitve v češko zavarovalnico proti neugodam** so iztekle ugodno za socialno-demokratsko stranko. Le v skupini poljskih delavcev, mlinarjev in prometnih delavcev so dobili češki nacionalci s pomočjo agrarcev večino, in sicer 63.000 glasov naši pa 19.000. Sicer so pa dobili v skupini kemiške industrije in industrije za živila naši 44.500 glasov, nacionalci le 25.000, v tekstilni industriji naši 140.000 glasov, češki nacionalci le 27.350.

— **Osuševanje barja.** Vled neugodnega in nestanovitnega vremena ter primanjkanja delavcev so dela v Gruberjevem kanalu za zimski čas prenehala. Sredi meseca marca se bode izkopavanje nadaljevalo. Takrat najame podjetništvo 2 do 300 delavcev raznih kategorij, ki se jih rabi, in bo nadaljevalo z deli na celi črti. Na ta način bo prvi del osuševanja: poglobljenje Gruberjevega kanala do pomladi 1911 končano.

Društvene vesti.

Greta pri Trstu. V nedeljo, dne 9. t. m. ob 10 zjutraj se vrši pri nas v društveni krčmi (Osteria ai Soci) na vogalu ulice Cisternone, javno zborovanje, na katerem se bodo tukajšnji delavci posvetovali o ustanovitvi delavskega izobraževalnega društva. Vsem delavcem in prijateljem delavske izobrazbe priporočamo, da se te veselice udeležijo v velikem številu.

Zadnje vesti.

Krščanski socialci med seboj Dunaj, 7. januarja. Na včerajšnji seji nizjeavstrijskega deželnega zbora so se krščanski socialci kregali in zmerjali, kakor je drugače navada le med resničnimi nasprotniki. Dr. Heilinger je očital deželnemu odboru absolutizem, svojeglavost in podobne lepe reči. Deželni odbor ne sme misliti, da je poveljnik deželnega zbora, temveč njegov služabnik. Deželni odborniki mislijo, da znajo vse najbolje, pa ni res. Nič jim ni mar, če se deželni zbor ne sklicuje. Tega mora biti konec. Deželni odbornik Mayer je zelo jezljivo odgovarjal. Tudi Silberer je očital deželnim odbornikom, da komandirajo kar po svoje. Če se Mayerju kaj reče, je pa užaljen, pa odnese pete. Drugim krščanskim socialcem je bil ta prizor seveda zelo neprijeten. Kunschak je neprenehoma klical, da naj nehajo, pa ni nič zaleglo. Končno je zakričal: «To spada vendar v klub. Seveda, v klubu nima nobeden korajže, da bi odprl usta.» Po seji so seveda sestavili izjavo, da je v krščansko-socialnem klubu popolna slova in da je upati, da se ne bodo ponavljali taki prizori.

Deželni zbori. Dunaj, 4. januarja. Današnja «Wiener Zeitung» razglasa cesarski patent, o katerem se sklicuje galiski deželni zbor na 11. dalmatinski in koroški pa na 17. januarja.

Škof Nagl — dunajski koadjutor. Dunaj, 4. januarja. Kar se je že dlje časa pripravljalo z dunajsko nadškofijo, je sedaj gotovo dejstvo. Današnja «Wiener Zeitung» razglasa, da je tržaški škof dr. Nagl imenovan za koadjutorja (pomočnika) dunajskega nadškofa kardinala Grusche in sicer s pravico nasledstva. Po smrti Grusche postane torej Nagl dunajski nadškof.

Ogrska kriza. Dunaj, 4. januarja. Na današnji avdienci, ki je trajala izvenredno dolgo, je cesar imenoval Lukača definitivno za ministrskega predsednika. Baje ima Lukač svoje ministrstvo že sestavljeno. Njegova naloga je, doseči za dva meseca proračunski provizorij, razpustiti državni zbor ter izvesti nove volitve.

Bolgarske šole na Turškem. Belgrad, 4. januarja. «Politika» javlja iz Skoplja, da so tam zaprli vse bolgarske šole.

Kaj se godi na Turškem? Berlin, 3. januarja. Iz Carigrada je imel «Berliner Tagblatt» poročilo, da se tam širijo vesti o vojaških uporih v skadarskih vojašnicah ter o bojih med mohamedanci in kristjani v Stambulu. Nekateri bataljoni so baje dobili ostre patrone, ker so bili po Stambulu nabiti plakati, ki so zahtevali, da naj se sultan odstavi. Natančnejših vesti ni.

Srbska vohunska afera. Belgrad, 4. januarja. V Sabcu so bili neki Slovenec Alojz Mesar, Milka Jelkovičeva in dva kmeta obtoženi, da so vohunili za Avstrijo. Proces, ki je trajal dva dni, se je završil tako, da so vsi oproščeni. Govori se, da je ta oprostila sodba nekako povračilo za izid Friedjungovega procesa in za preobrat v veleizdajniški aferi v Zagrebu.

Nesreča na morju. London, 3. januarja. Včeraj sta trčila na odprtem morju med Anglijo in Irskem angleška parnika «Ayrshire» in «Arcadian» skupaj. «Arcadian» je utonil. 13 ljudi je prišlo ob življenje.

Vabilo na

železničarski ples

ki bo v soboto, dne 15. januarja 1910 v Sokolovi dvorani „Narodnega doma“ v Ljubljani. — Začetek ob 8. uri zvečer. --- Vstopnina 1 K 20 vin. --- Sodeluje iz posebne prijaznosti orkester „Slovenske filharmonije“. --- Toaleta promenadna.

Veselični odbor.

Strokovnim organizacijam!

Po sklepu strokovne komisije v Ljubljani sklicujemo na 9. januarja 1910 v salon Hafnerjeve pivarne na sv. Petra cesti št. 47 v Ljubljani

konferenco

vseh strokovnih organizacij iz slovenskega ozemlja.

Prosimo, da vse strokovne organizacije zanesljivo pošljejo na to konferenco saj po enega zastopnika. Pravico ima sicer vsaka organizacija poslati na vsakih 100 po enega zastopnika. Stroške delegiranja nosijo organizacije same.

Dnevni red konference bodi:

1. Poročilo o strokovnih organizacijah na slovenskem ozemlju.
2. Ustanovitev «Zveze strokovnih organizacij na slovenskem ozemlju».
3. Tisk.
4. Raznoterosti.

Zborovanje se prične točno ob 9. uri dopoldne in bo omejeno samo na en dan.

Za strokovno tajništvo:

Ivan Tokan Anton Kristan
Ljubljana, Selenburgova ulica št. 6.

Poslano.

Dr. Josip Mandić je v nedeljo na shodu v Solkanu dejal, da je naša stranka ob času stavke poslala svojega zastopnika v Ajdovščino z namenom, da ruši discipline stavkujočih in da tako škoduje ajdovskemu delavstvu. Kakor sem že izjavil na shodu, izjavljam še tukaj, da je to nesramna laž. Apeliram na osebno čast dr. Mandića, da naj prekliče svojo besedo, ali pa naj jo potrdi z resničnimi dokazi. Zakaj če ne stori tega, mu ostane pečat hudobne in zavedne laži.

Josip Petljan

tajnik deželne organizacije jugoslov. soc.-dem. stranke na Gorškem.

Raznoterosti.

† **Povodenj na Špankem.** V španski pokrajini Galiciji je popolnoma razdejanih 21 vasi. Potopilo se je tudi 700 čolnov, na katerih so bili naloženi poljski pridelki. Pred Gibraltarom sta se potopila dva parnika in tri jadrenice z moštvo vred.

† **Na verigi priklenjenega sina** imajo zakonci Wallouch v Doiffiesse na Moravskem. Sosedji so opazili, da je osem let stari, precej slaboumi Wallouch priklenjen z verigo k hlevnim jaslom. Naznanili so zadevo žandarmeriji, ki je dognala, da je to istira, odredila, da je prišel revež v boljše roke in brezvestne starše zaprla.

† **Velikanska množina snega** je padla v vzhodnih državah severo-ameriških med silnim viharjem, ki je zrušil tudi več hiš, zlasti v Massachusettsu. Do 1500 ljudi je brez strehe; več oseb je v snegu ponesrečilo. Železniški promet je ustavljen. telefonske in brzojavne naprave so pretrgane.

† **Časopisje na Turškem.** Vlada je predložila parlamentu zakonski načrt, s katerim se ima znižati poštnina za časopise in knjige. Po tem načrtu bo znašala poštnina za časopise in knjige, ki niso težje kakor 50 gramov, 2 vin., dočim bo pošta liste, ki izhajajo pnevno, razpošljala brezplačno.

† **Srbi izpuščeni iz zapore.** Banski stol je razveljavil sklep sodišča, s katerim so je odredil preiskovalni zapor nad Srbi dr. Teodorov čem in podpolkovnikom Krbavcem, ki sta bila obdolžena, da sta ponaredila oporoko neke bogate Srbkinje.

H. Suttner

Ljubljana :: Mestni trg

razpošilja ure, zlatino in srebrnino na vse kraje sveta, obrnite se zanesljivo na domačo slovensko trgovko. — Veliki novi cenik zastoj.

Novost: Ploščnata, tanka, prava nikelnasta Anker-Roskopf ura na 6 kamnov, pokrovi ostanejo vedno beli, prav natančno 86 ur idoča K 450. — Srebrne ure od 6 K naprej. — Večletno jamstvo. Ako blago ne ugaja, se denar vrne nazaj. — Veržice s slov. trakovi: nikelnasta K 120, srebrna K 5.—. 43

Ce kašljate

če ste hripavi, 8
če težko dihate,
če se po noči polite,
če ste zaslišeni,
če ste nahodni,
če čutite bolečine v prsih
tedaj rabite od mnogih zdravnikov priporočeno domače zdravilo **Orkenjev sirup iz lipovega medu.** Steklenca za po kušnjo stane 3 K, velika steklenica 5 K, 3 steklenice se dobi za 15 K franko po povzetju edino od glavne zaloge **Orkenyeva lekarna apostolov v Budapešti, Josefring 64, Depot 31.**

Geno posteljno perje in puh!

1 kilogram sivoga, oskubljenega K 2.—, polbelega K 280, belega K 4.—, prima puhastega K 6.—, izredno finega skubljenega K 8.—, sivoga puha K 6.—, belega K 10.—, izredno fini prsi puh K 12.—, od 5 kg nabrj franko.

Gotove postelje

iz gosto tkanega, rdečega, modrega, rmenega ali belega inleta (blaga nanking), 1 pernica 180 cm dolga in 116 cm široko ter 2 blazini, 80 cm dolgi in 58 cm široki, dovolj napoljene z novim, očiščenim puhastim, trpežnim, sivim perjem 16 K, s polpuhom K 20.—, s puhom K 24.—. Pernica sama 12 K, K 14.—, K 16.—, blazinice K 3.—, K 350, K 4.—. Pernice 180 cm dolge in 140 cm široke, K 15, 18, 20. Blazinice, 90 cm dolge in 70 cm široke ali 80 cm dolge in 80 cm široke, K 450, 5.—, 550. Spodnje pernice iz gradla, 180 cm dolge in 116 cm široke, K 13.—, 15.—, pošlje po povzetju, zavoj zastoj od K 10.— naprej franko 52-2

Mat's Berger, Deschenitz št. 678, Böhmerwald.
Cenik o matracah, odejah, prevlečkih in vsemu drugemu blagu za postelje zastoj in franko. Če ne dopađe, se zamenj ali denar nazaj.

Ustanovljena 1847.

52-4

Ustanovljena 1847

Žovarna pohišstva J. J. Naglas

Turjaški trg št. 7 :: LJUBLJANA :: Turjaški trg št. 7

Največja zaloga pohišstva za spalne in jedilne sobe, salone in gosposke sobe. Preproge, zastorji, modroci na zmeti, zimnati modroci, otroški yosički i. t. d. Najsolidnejše blago.

Želodčni liker

FLORIAN

je najboljšje krepčilo želodca!

Blizu in daleč
Vse ga pozná,
Kdor ga imá,
Ima zdravje domá!

Ljudska kakovost liter K 2-40.
Kabinetna kakovost „ „ 4-80.
Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

Posteljno vlago

se odstrani takoj. Starost in spol se morata naznaniti. Pojasnila brezplačno.

Zavod Aeskulap št. 465

20-1 Regensburg, Bavarsko.

Dolniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

Telefon šte. 168.

v Ljubljani

Telefon šte. 168.

izborna pivo v sodih in steklenicah.

ZALOGA V SPODNJI ŠISKI.

52-48